

России. – 2002. – № 1. – С. 81-84

2. Гуля Л. Как научить студента // Библиотека. – 2000. – № 3. – С. 53-54

3. Вохрышева М.Г., Кузьмина Т.М. Процесс развития современных библиотек с позиции синергетики // Науч. и техн. б-ки. – 2003. – № 6. – С. 4-12

4. Захаров А.А. Программно-аппаратное обеспечение электронной библиотеки университетской филиальной сети/ А.А.Захаров, Р.Р. Кульмитов, Т.Ю. Габрахманов, А.В. Широких // Информационные технологии, компьютерные системы и издательская продукция для библиотек: Доклады и тезисы докладов: Седьмая Международная Конференция и Выставка Libcom-2003. – М.: ГПНТБ России, 2003. – С. 90-93

5. Навчальний процес у вищій педагогічній школі: Навч.посібник / За заг. ред. Мороза О. Г. – К.:НПУ, 2001. – 338 с.

6. Росс Г. Электронные библиотеки и образование, возможности и перспективы // Науч.и техн.б-ки. – 2002. – № 10. – С. 77-89.

Аннотация

В статье рассматривается проблема готовности студента к самостоятельной информационной деятельности, умения оперативно находить информацию, оценивать ее и эффективно использовать; анализируются пути развития современных библиотек, их роль в образовательном процессе.

Тинний В.І.

Київський національний економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Вивчаючи особливості розвитку системи освіти на сучасному етапі необхідно відзначити характерні якісні зміни у засобах поточного та підсумкового контролю знань студентів, що у поєднанні із змінами у змісті, методах та технологіях навчання є необхідною умовою подальшого розвитку вітчизняної системи освіти.

Однією із головних цілей впровадження нових засобів контролю є стимулювання самостійної роботи студентів, їх заохочення до поглибленого вивчення предмету. Тому, великого значення набуває застосування у навчальному процесі активних методів навчання, як одного із ефективних засобів реалізації вищезазначеної мети.

При використанні активних методів важливу роль відіграє відповідна оцінка діяльності та знань студентів, яка одночасно виконує мотивуючу функцію. Однією із форм застосування оцінки є рейтингова, яка крім знань враховує активність, систематичність та результативність роботи студентів протягом усього терміну навчання, що є важливим для формування висококваліфікованого фахівця у відповідній галузі економіки.

Розглянемо особливості застосування активних методів та засобів

контролю знань суб'єктів навчального процесу із врахуванням сучасних змін у формах навчання. Однією із характерних особливостей розвитку системи освіти багатьох країн наприкінці ХХ – початку ХХІ століть є впровадження у навчальних закладах дистанційної форми навчання завдяки широким технологічним можливостям, що забезпечуються інтенсивним розвитком інформаційних технологій. У самому загальному випадку дистанційне навчання відбувається, коли викладач та студент знаходяться на певній відстані один від одного та їх спілкування протягом навчального процесу відбувається за допомогою технологічних засобів. Така форма освіти надає можливість отримання другої вищої освіти особам, які не мають змоги навчатися безпосередньо у навчальному закладі за певних причин.

Виникає питання: чи є дистанційна форма освіти настільки ж ефективною, як і традиційна форма навчання? Завдяки багаточисельним порівняльним дослідженням можна стверджувати, що за умови відповідності навчальних методів та технологій учбовим завданням, наявності взаємодії між учасниками навчального процесу, оперативного зворотного зв'язку між викладачем та студентом дистанційне навчання не менш ефективно, ніж традиційна форма навчання.

Безперечно, ефективно дистанційне навчання починається із старанного планування та всебічного розуміння вимог навчального курсу та потреб студента. Відповідні технологічні засоби відбираються тільки за умови з'ясування кожного із вищезазначених елементів. Саме завдяки спільним зусиллям багатьох учасників процесу створення та реалізації дистанційного навчального курсу можна досягти його ефективності. Учасниками зазначеного процесу є студенти, викладачі, технічний персонал, адміністратори курсу та ін.

Однією із важливих складових ефективності будь-якої навчальної програми (як дистанційної так і традиційної) є оптимальна організація етапу оцінювання знань, вмінь та навичок, набутих студентами.

Викладачі, що є учасниками дистанційного навчального процесу, можуть використовувати широкий спектр формальних та неформальних засобів для визначення успішності навчання студентів.

Комплекс дидактичного забезпечення формальних засобів можна розділити на два блоки: контрольний; комунікативний. Перший блок містить у собі різного виду тести: для визначення вихідного (стартового) рівня підготовки студентів; для проміжного і підсумкового контролю; для перевірки готовності до переходу на іншу тему; для виявлення глибини розуміння досліджуваного матеріалу; питання для самоконтролю (загальні, детальні); питання до заліків і іспитів; критерії оцінювання; графік контролю поточної

успішності за даним курсом. До другого блоку віднесемо: графік і види поточних консультацій з використанням сучасних засобів комунікації; графік особистих зустрічей з педагогами-кураторами і педагогами-координаторами по різних областях знань.

Практика переконує, що при підборі задач необхідно враховувати специфіку навчальних дисциплін. Наприклад, при вивченні предмета "Іноземна мова" до контрольних та комунікативних блоків можуть входити такі завдання, як: реферат; навчально-дослідні реферативні роботи; анотація на прочитану книгу; завдання на конспектування основних положень даного розділу (теми); завдання по доведенню, аргументації і перевірці; завдання по абстракції, конкретизації й узагальненню; опис результатів самоспостережень; ситуаційні задачі та ін.

При розробці контрольних завдань використовуються наступні педагогічні прийоми: знаходження відсутнього в даній дефініції слова (терміну); вставка у визначення замість крапок відсутнього слова; складання дефініції з приведених ключових слів; підкреслення правильних відповідей; закреслювання неправильних відповідей; вибір правильної відповіді з запропонованих; можливість самостійного вибору тверджень; складання наприкінці теми чи групи тем структурно-логічної схеми; конструювання правильної відповіді; розкриття наукового змісту досліджуваного терміну та ін.

Контрольно-комунікативні дидактичні засоби забезпечують виконання наступних функцій: навчальної, контролюючої, комунікативної, організаційної, рефлексивної. Крім того, вони дозволяють встановити оптимальний зворотний зв'язок між учасниками процесу дистанційного навчання.

Змістовна навчальна інформація представлена в трьох видах: теоретичному, аудиторно-практичному, розрахованому на самостійну роботу. Вона повинна забезпечувати кілька видів контролю: попередній, поточний, рубіжний і підсумковий. Контроль навчальної діяльності суб'єктів навчання сприяє розвитку і формуванню таких якостей, як самоконтроль, флексія та ін.

До неформальних засобів оцінювання ефективності навчального процесу можна віднести широкий спектр індивідуальних методик викладачів. Наприклад, викладач ставить свої питання, слухає уважно та аналізує питання та коментарі студентів. Досить часто точні оцінки надають можливість викладачу корегувати навчальний процес: уповільнити темпи навчання, переглянути навчальний матеріал у відповідь на питання, нерозуміння з боку студентів, або прискорити темпи, якщо успішність студентів набагато вище очікуваних результатів.

Слід зауважити, що на відміну від традиційних методів навчання, його

дистанційній формі властиві деякі особливі риси. Наприклад, викладачі більше не мають справу із традиційною знайомою аудиторією, однорідною групою студентів, для якої є характерними безпосередній особистий контакт з викладачем протягом навчального процесу (питання студентів, їх коментарі, вираз облич, жести та ін.). Крім того, відсутній загальний контроль над системою, яка забезпечує функціонування дистанційного навчального процесу, а також психологічно комфортні умови для індивідуального спілкування між студентом та викладачем. За таких умов варто використовувати не тільки формальну оцінку знань та вмінь студентів за допомогою тестів та домашніх завдань, але й обов'язково неформальні засоби з метою з'ясування наступних факторів, які характеризують дистанційний навчальний процес: зручність методів керування цим процесом відповідно до вимог та потреб студента, доцільність учбових завдань, зрозумілість змісту навчального курсу, раціональність використання учбового часу, ефективність викладання, можливості та шляхи покращення навчального курсу.

Визначимо найбільш поширені види оцінювання: формуюче та підсумкове. Характерним для формуючого оцінювання є те, що воно здійснюється протягом всіх етапів навчального процесу, сприяє адаптації курсу та змісту навчання до конкретних умов, надає змогу викладачу удосконалювати курс безпосередньо у процесі навчання, допомагає керівникам навчального процесу визначити головні недоліки у плануванні навчання або необхідність деяких незначних змін у цьому плані. До деяких засобів, що використовуються викладачами для збору інформації від студентів, можна віднести наступні: поштові картки, готові для відправлення за вказаною адресою, які студенти відсилають щотижня для того, щоб поділитися своїми думками з певних питань або з відповідями на питання, які вони написали протягом останніх 3 – 5 хвилин занять; електронна пошта, яка є дуже ефективним засобом спілкування між викладачем та студентом; телефон, який використовується для надання можливості студентам безпосередньо висловити свою думку, бажання та особисті інтереси щодо різних аспектів навчання.

Підсумкове оцінювання визначає загальну ефективність та результативність навчального курсу. Воно може сприяти перегляду діючого навчального плану або створенню нового плану, програми, курсу. Цей вид оцінювання безпосередньо не допомагає студентам полегшити навчання, оскільки проводиться тільки наприкінці курсу. Для збирання підсумкової інформації можна використовувати наступні завдання: визначте п'ять недоліків навчального курсу; визначте п'ять його переваг; якби ви викладали курс, що ви

б зробили по іншому; що ви би рекомендували товаришу, який планує навчатися по цьому курсу; які аспекти цей курс не охопив на противагу вашим очікуванням.

Обидва види оцінювання можуть використовувати кількісні та якісні методи. Кількісні методи охоплюють питання, які можуть бути проаналізовані статистично за допомогою певної шкали, відповідями „Так/Ні” та листом, де студенти роблять певні відмітки. Для використання таких методів потрібно велику кількість студентів для повного статистичного аналізу. Зазначені методи найбільш корисні для роботи із великими групами студентів, для яких глибокі, персоналізовані методи аналізу неможливо застосувати.

Однак, вищезгадані методи мають значні недоліки:

– Багато дистанційних курсів мають відносно малі групи зі студентами різного рівня підготовки. Такі малі різноманітні колективи часто не суміжні із якісним статистичним аналізом.

– Загалом тільки студенти, які ставляться до дистанційного курсу дуже позитивно або дуже негативно, бажають приймати участь у опитуванні, що знижує об'єктивність кількісних методів оцінювання.

– Студенти, учасники дистанційного навчального процесу, обмежені певною кількістю запропонованих можливих варіантів відповідей. Це призводить до того, що багато нових та цікавих ідей залишаються поза увагою організаторів процесу навчання.

– Громіздкий та часто нецікавий процес збирання кількісної інформації може заважати формальному оцінюванню, завдяки чому досить та занадто часто використовується підсумкове оцінювання.

– Статистичний аналіз часто створює ілюзію точних даних, що не відображає реальної ситуації.

Якісне оцінювання за своєю природою є більш суб'єктивне. Воно ґрунтується на більш різноманітній та детальній інформації. Дані, що отримані при оцінюванні такого виду, набагато складніше розділити на ряд певних категорій. Характерними є те, що воно не потребує великої аудиторії студентів та є більш динамічним та гнучким, а також не обмежений вузькою темою. Крім того, студентам дозволяється вносити свої пропозиції стосовно нових тем для аналізу.

Для проведення якісного оцінювання використовуються наступні методи:

– Опитування, яке має на меті визначити недоліки та переваги навчального курсу, відношення до дистанційних методів, що використовуються протягом курсу та ін.

– Спостереження учасника – використовуються керівником дистанційного

навчального процесу, який спостерігає за поведінкою та динамікою роботи групи, періодично ставить питання та загалом аналізує навчальний процес.

– Спостереження сторонньої особи – керівники навчального процесу спостерігають за його розвитком (наприклад, аудіоконференцією, інтерактивним телебаченням та ін.) фактично не приймаючи участі у ньому.

– Аналіз змісту – виконується особою, яка використовує визначені критерії для перегляду документів навчального курсу, включаючи програму, інструкції, завдання студентів та інші документи, які стосуються планування курсу.

– Співбесіди – проводяться відповідно підготовленим фахівцем із групою студентів або індивідуально з метою збирання інформації для оцінювання.

При виконанні вищезгаданих оцінювань слід надавати особливу увагу наступним факторам:

– Використання технології – володіння, зацікавленість, проблеми, позитивні риси, відношення до застосованої технології.

– Форми проведення занять – ефективність лекцій, дискусій, питань та відповідей; якість питань або проблем обговорюваних протягом занять; заохочення студентів щодо висловлювання власної думки.

– Загальна атмосфера занять – наявність сприяння навчанню студентів. Кількість сеансів безпосереднього спілкування та якість взаємодії між студентами та з викладачем.

– Зміст курсу – його доречність, адекватність суми знань, поданих у курсі та якість їх організації.

– Завдання – їх корисність, ступінь складності і необхідний час, періодичність зворотного зв'язку, якість надрукованих матеріалів.

– Тести – частота, доречність, достатній повторний аналіз навчального матеріалу, рівень складності, зворотний зв'язок.

– Технологічна підтримка – якість технології, бібліотечні послуги, наявність інструктора навчального курсу.

– Результативність навчання студентів – періодичність позитивних результатів протягом навчального процесу.

– Відношення з боку студентів – кількість відвіданих занять, виконаних завдань.

– Керівник (інструктор) – визначається ефективність та рівень організації його діяльності як керівника процесу обговорень, ентузіазм, сприйняття та повага до думок студентів.

Таким чином, система оцінювання навчальної діяльності студентів, як традиційної так і дистанційної форм, є невід'ємною та важливою складовою

загального навчального процесу. Для дистанційної форми навчання врахування вищезгаданих особливостей системи оцінювання та їх оптимальне використання надасть можливість досягти максимальної ефективності всього навчального процесу.

Анотація

В статті обґрунтовується необхідність і уместність впровадження нових методик оцінювання знань, умінь і навчальних студентів, які відповідають сучасним змінам у формах навчання. Крім того, дано аналіз дидактичних методів, забезпечення і форм оцінювання ефективності дистанційної навчальної діяльності студентів.

Тоцька Л.О.
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова

ВИТОКИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Сучасна вища освіта України базується на історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності. Особливе місце займає всебічне, комплексне вивчення актуальних, недостатньо досліджених проблем музичної освіти в Україні кінця ХІХ – на початку ХХ століття. На думку Михайло Грушевського – відомого історика, громадського і державного діяча, автора багатьох наукових публікацій з проблем історії, літературознавства, культури й освіти – цей період вітчизняної історії можна назвати «срібним віком» відродження морально-духовних засад національної свідомості, якій інтенсифікував розвиток інтелектуального потенціалу народу та потяг до підвищення рівня професіоналізації освіти й культури. Говорячи про народ, зокрема український, М.Грушевський підкреслює, що його національне обличчя, в першу чергу, характеризують духовні фактори. Психологічні та культурні ознаки «...зовсім виразно зв'язують в національну цілість поодинокі групи української людності супроти інших таких цілостей і роблять з неї живу національну індивідуальність – «народ», з довгою історією його розвитку» (8, ст. 405). Стрімкий процес розвитку національного у суспільстві викликав міцний сплеск культурно-просвітницької та духовно-естетичної діяльності демократично налаштованої інтелігенції. Створені умови для української культури на кінець ХІХ – початку ХХ століття дали можливість піднесенню історико-філософським наукам (М.Грушевський, М.Драгоманов, О.Лазаревський, Д.Яворницький, В.Антонович, М.Костомаров, О.Єфименко,